

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. дн Венцислав Димов Димов (Институт за изследване на изкуствата-БАН, СУ „Св. Климент Охридски“)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“ към катедра „Музикален фолклор“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

с автор: Пейо Трендафилов Пеев (докторант – самостоятелна форма на обучение,)

Тема: „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“

Научен ръководител: проф. д-р Тодор Александров Киров

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Дисертационният труд „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ е част от художествено-творческа докторантура към докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“ при катедра „Музикален фолклор“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив под научното ръководство на авторитетния изследовател и преподавател по гъдулка проф. д-р Тодор Киров. Авторът Пейо Пеев е докторант (самостоятелна форма на обучение), към Факултет „Музикален фолклор и хореография“ на АМТИИ, където е асистент (от 2020 г.). Отчислен е с право на защита на 27. 01. 2022 г.

Художествено-творческата докторантура включва 6 концерта (осъществени между 2017 и 2021 г.), които са предоставени с видеодокументация и са описани в Четвърта глава на дисертационния труд. Те са основа на работата на Пеев за практическо сценично приложение на озвучаването и електронните ефекти, обект на докторантурата. Шестте концерта са осъществени с формациите „Фолк-джаз квинтет“, проект „Вяра“, „Теодосий Спасов Квинтет“, „Теодосий Спасов Трио“, „Оркестър за народна музика на БНР“ и „Квартет Пеев, Турийски, Минчев, Господинов“. Предоставената аудиодокументация към материалите включва и 20 аудиопримера, които подробно са описани и анализирани в специален раздел („Използване на електронни ефекти“), част от Трета глава на дисертационния труд – „Звукозапис и озвучаване на гъдулката“.

Текстовата част от докторантурата е с общ обем 115 страници, които включват: основен текст (103 страници), библиография (73 заглавия в 4 страници), приложения (6 страници: сравнителни графики, линкове, списък на аудио примерите). Теоретичната част е структурирана в увод, четири глави: „Гъдулката в миналото и днес“, „Акустични особености на гъдулката“, „Звукозапис и озвучаване на гъдулката“, „Практическо сценично приложение на озвучаването и електронните ефекти в концертите, включени в художествено-творческата докторантура“ и заключение. Текстът съдържа илюстрации (11 графики и схеми, 11 снимки) и бележки под линия.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Пейо Трендафилов Пеев, роден през 1975 г. в гр. Стара Загора, има първи изяви като гъдулар в Детско-юношеския фолклорен ансамбъл „Загорче“. През 1994 г. се дипломира със специалност гъдулка в СМУ „Филип Кутев“, гр. Котел. През същата година е приет в АМТИИ, гр. Пловдив, където се дипломира с бакалавърска специалност „Дирижиране на народни състави“ (1999) и магистърска специалност „Изпълнителско изкуство“ (2017). Работил е като оркестрант в НФА „Филип Кутев“ (1997-1999 г.); от 2000 г. е солист-оркестрант, понастоящем водач на група в ОНМ при БНР. От 2017 г. преподава в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, където е асистент (от 2020 г.). Познавам негови сценични изяви и записи: освен с двата най-големи и авторитетни „народни оркестри“, с които записва и представя българска фолклорна музика, той е работил в групи за етноджаз и уърлд мюзик с ярки български артисти, като Теодосий Спасов, Стоян Янкулов, Петър Ралчев и др.; бил е част от световни проекти („Ривърденс“, Жорди Савал). Композирал е музика към постановки на хореографите Васил Герлимов, Петър Илиев. Участва в записите на повече от 40 албума в сътрудничество с музиканти от различни страни.

3. Актуалност на тематиката

Дисертацията „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ е принос в проучването на една тема, станала магистрална в изследването на старата фолклорна музика в новите времена „между Селото и Вселената“ (Лозанка Пейчева): на трансформациите, които превръщат локалната музика на традицията в глобална музика на модерните и постмодерни времена. Пейо Пеев вписва своя „гъдуларски случай“ успешно в панорамната картина на трансформациите на българската традиционна музика, като продължава пионерските проучвания на Тодор Киров за еволюцията на гъдулката. Пеев избира темата за нововъведенията в гъдуларското изпълнителство, свързани със съвременните начини на

озвучаване, средствата и технологиите, които музикантите използват в контекстите на съвременната концертна и звукозаписна дейност – оригинално изследователско поле, във фокуса на изследването са акустичните особености, методите за звукозапис и озвучаването на гъдулката в различни акустични среди. Сред приносите на труда са както актуалната тематика, така и актуалната изследователска позиция на включения в собственото си наблюдение изследовател, част от проучваните музикантски сценични и студийни „лаборатории“ за експериментиране.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели

Пеев определя целта на дисертационния си труд като анализиране и изследване акустиката на инструмента, възможни пътища на развитието му, систематизиране на различни практики за звукозапис и озвучаване на гъдулката (с. 6). От тази цел произтичат специфичните изследователски задачи: проучване на традиционната гъдулка, проследяване на промените в нейното устройство, ролята на микрофоните, звукозаписа, електронните музикални ефекти за усъвършенстване и постигане на нови изпълнителски възможности и посоки в сценичната и студийна дейност. Във връзка с изследователските цели и задачи се прилагат подходящи методи и инструменти. Те не са съвсем прецизно формулирани (авторът сочи твърде общо „наблюдение“, „сравнение“, „анализ и синтез“ – вж. с. 7). Наблюдението в труда се използва, но не като посоченото „наблюдение без намеса на изследователя“, а като форма на включено наблюдение – авторът описва и анализира себе си и собствения си опит и практика и това е един от плюсовете на работата. Интервюто, посочено като метод, не е системно прилагано, или ако е, не е изведено (открих следа за такова само на с. 38-39 от труда, където има бележка „Из интервю с Деян Денчев, проведено на 30.08.2020). Пеев е прав, когато сочи сред използваните методи сравнение, демонстрация и интерпретация – тъкмо в синтеза на тези инструменти се съдържа основният, според мен, принос на дисертационния му труд като художествено-творческа докторантура: познавайки „отвътре“ различни традиционни и модернизирани варианти на гъдулката, Пеев показва умение да сравнява техните възможности, демонстрира ролята на микрофона и електронните технологии, интерпретира собствените си творчески изяви, за да изведе идеите си в аналитичен (теоретичната текстова част) и артистичен (концертите) труд.

5. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата

Изведените в автосправка приноси на труда са в няколко посоки, обозначавани с епитета „първи“: проследяване на развитието на гъдуларското изпълнителско изкуство през последните

три десетилетия; опит да се изследват основните акустични свойства на гъдулката, да се обяснят научно звукообразуването, звукооформянето и разпространението на звука на гъдулката; теоретико-практически опит да се изведат насоки за звукозапис на гъдулка – използване на различни: видове микрофони, позициониране спрямо тях, прийоми и техники при изпълнителя; извеждане на достигнати и проверени в дългогодишна практика начини за озвучаване на гъдулката в различна акустична среда; описване и демонстриране на влиянието на различните видове електронни музикални ефекти върху звука на гъдулката; прочити на стратегията за звукозапис и озвучаване в различни акустични среди от действащ инструменталист, което обуславя достоверността на изводите; акустична съпоставка между съвременните професионални гъдулки и нововъведенията на лютиера Деян Денчев и подобрената от него разновидност на гъдулката. Ще подчертая, че Пеев реалистично оценява приносите на собствения си художествено-творчески труд, чиято специфика е да бъдат доказани собствени научни хипотези чрез описание на концертни „експерименти“.

Представени са две публикации по темата на дисертацията: „Гъдулката по нашите земи“ (Сборник „Пролетни научни четения“ на АМТИИ-Пловдив, 2020) и „Водещата роля на микрофоните при звукозапис на гъдулка“ (E-journal, ВСУ-Варна, 2020 / брой 13). И двете публикации, достъпни в мрежата, отговарят на темата на дисертационния труд.

6. Автореферат

Авторефератът е с обем от 51 с. и съответства на съдържанието на труда.

7. Критични бележки и препоръки

Някои критични бележки, свързани с посочената методика, изведох в раздел 4. от тази рецензия. Препоръчвам авторът да положи повече усилия при редактиране на труда, ако има амбицията да го публикува: има технически и правописни грешки (напр. неправилна редукция на „о“ – вж. „доктурантура“ в съдържанието; в една от статиите са сменени личното и фамилно име на цитиран автор – вместо Манол Тодоров – Манолов, Т.). Ако по време на изследването са правени интервюта, следва да се въведат коректно в текста и при източниците (напр. в една от статиите са посочени интервюта с Виктор Йорданов и Тодор Чорбов, но те не са включени в текста и на статията, и на дисертацията, където интервюто е включено като един от методите). Има неточности и липсват връзки с базисна литература по въпросите на изследването, както при разделите с описание на гъдулката в българската традиция, така и в разделите за акустичните

аспекти на звукозаписа и технологиите (напр., „Гъдулките в България“, посочена като „книга“ на с. 17, всъщност е студия, публикувана в т. 5 на Известия на Института за музика; липсват достатъчно заглавия за световния опит).

Имам един въпрос, който си формулирах след последния концерт на ОНМ на БНР („Ритъмът на Балканите“, зала „България“, 2 юни 2023). Акцентът в дисертацията в раздела с концертите е поставен върху гъдулката и озвучаването ѝ в камерни формации (с изключение на 5. концерт с ОНМ на БНР в Първо студио на радиото). В едно от изреченията в текста авторът изказва скептично мнение за решението на записващите да търсят чиста акустична среда без допълнителни ефекти (с. 97). Как, като водач на група в ОНМ, би коментирал визиите си за записване на групата от 6 гъдулки – без или с допълнителни ефекти, какви ефекти, защо?

8. Оценка на дисертационния труд

Авторът притежава експертно и детайлно познание на изследвания проблем, споделя ценен личен опит, има умения да прочете аналитично чужди научни приноси, има собствени идеи, които практически проверява. Темата на изследването е формулирана ясно, съдържанието на труда съответства на заглавието. Текстът като съдържание и структура отговаря на утвърдените норми. Изведените резултати са открояеми както при споделените в концертите творчески постижения, така и в аналитичната част на изследването в текста.

9. Заключение

Въпреки бележките, приемам дисертационния труд на Пейо Трендафилов Пеев „Гъдулката – акустични особености и съвременни тенденции в озвучаването ѝ“ за завършен. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му. Това ми дава основания да дам положителна оценка на художествено-творческата докторантура за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, като гласувам позитивно за присъждане на ОНС „Доктор“ на Пейо Пеев по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство. Надявам се, че колегите от научното жури споделят това мнение.

София, 3 юни 2023 г.

проф. дн Венцислав Димов